Ugasila se trećina radnih mjesta ili su u sivoj zoni

Unija poslodavaca upozorava da je i pored naznaka oporavka značajan dio privrede i dalje u krizi i da su hitno potrebne mjere države

Goran Kapor

Podaci Uprave za statistiku Monstat da je u avgustu ove godine bilo zaposleno 145 hiljada radnika a u istom mjesecu prije dvije godine 210 hiljada radnika, ukazuju da je u privredi izgubljena trećina radnih mjesta usljed pandemije korona ili da je svako treće radno mjesto preseljeno u sivu zonu jer izmučeni privrednici više ne mogu da plaćaju visoku dažbine na zarade.

U državnoj i opštinskim upravama radi oko 55 hiljada radnika, i ta brojka je stabilna bez obzira na krize i samo se iz godine u godine u godinu povećava. Tako da je u privredi u avgustu 2019. godine moglo raditi oko 150 hiljada radnika a sada oko 100 hiljada.

Monstatov podatak je i da je u avgustu prošle godine radilo ukupno 172 hiljade radnika, kada je većina turističke privrede bila na minimumu, dok je u istom mjesecu ove godine kada je sve bilo otvoreno broj radnika pao na 145 hiljada.

Koliko su tačni ovi podaci nije jasno ni Uniji poslodavaca (UPCG), jer oni smatraju da postoje naznake oporavka privrede i da bi broj radnika trebalo da raste ove godine, iako upozoravaju da su posljedice krize i dalje velike i da je neophodno smanjiti vrlo visoke dažbine na zarade zbog čega i podržavaju najavljenu poresku reformu.

"U uslovima ozbiljne ugroženosti privrednih subjekata usljed posljedica epidemije kovid-19, praćenih izrazitom nelikvidnošću značajnog broja preduzetnika, mikro i malih preduzeća, veoma je teško govoriti o ambijentu koji je pogodan ne samo za bilo kakav razvoj biznisa, već prije svega za puku održivost poslovanja i očuvanje radnih mjesta zaposlenih. Iako su mjere koje su nadležni propisivali ove godine bile nešto relaksiranije (iako je i to bilo nedovoljno za punu operativnost i poslovni oporavak privrednih subjekata), ne treba zaboraviti da je crnogorska biznis zajednica u krizu zakoračila uz prilično nepromišljene mjere NKT-a u vidu zabrane rada, što su potvrdili i rezultati prvog istraživanja UPCG, Međunarodne organizacije rada (ILO) i Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD) o uticaju kovid-19 krize na poslovanje preduzeća (uzorak: 430 preduzeća), objavljenog početkom maja 2020. godine. Podsjećamo, podaci UPCG tada su pokazali da je više od 40% ispitanih privrednih subjekata u potpunosti prekinuli s radom, 35% je djelimično poslovalo, dok je punu operativnost imalo svega 23% preduzeća - učesnika istraživanja, od kojih je 13% svoje poslovanje organizovalo u vidu rada od kuće. Ističemo posebno zabrinjavajući podatak o mikro preduzećima (kategorija koja je bila najizloženija negativnim uticajima kovida-19) kod kojih je u 50% slučajeva došlo do potpune obustave rada", saopštili su iz Unije poslodavaca na molbu "Vijesti" da analiziraju i objesne podatke Monstata o broju zaposlenih.

Prošlogodišnje mjere skoro potpunog zaključavanja privrede ostavile velike posljedice (Ilustracija) - Foto: Savo Prelević

Oni navode da su rezultati drugog istraživanja UPCG i ILO iz 2020. godine (uzorak: 312) pokazali da je dominantna većina preduzeća (95%) u četvrtom kvartalu prošle godine u cjelosti mogla da radi (ili na radnom mjestu ili na daljinu), podatak o udjelu preduzeća koja su radila sa značajno smanjenim kapacitetom (32%) bio je alarmantan jer je ukazao da je takvih preduzeća bilo gotovo na istom nivou kao i u periodu zaključavanja.

"Takođe, u odnosu na isti period 2019. godine, tada je skoro 90% preduzeća zabilježilo pad prihoda i to se, razumljivo, veoma negativno odrazilo na brojne poslovne parametre. U pokušaju privrednika da iznađu modele za smanjenje troškova poslovanja, uključujući i one povezane s radnom snagom, najčešće korišćena mjera preduzeća (odgovor 46% ispitanika) bilo je smanjenje ili potpuno zamrzavanje novog zapošljavanja. Iako je ukupna ekonomska situacija u Crnoj Gori ove 2021. godine znatno bolja od stanja u 2020. godini, jasno je da proces oporavka poslovanja i stabilizacije kretanja u privredi još traju. Zato treba podsjetiti na činjenicu da u našoj zemlji, od ukupnog broja privrednih subjekata, čak 99,6% čine preduzetnici, mikro i mala preduzeća koja zapošljavaju čak 59,04% lica. To je podatak koji vrlo jasno govori i njihovoj važnoj ulozi u zapošljavanju, ali i velikoj ranjivosti ukupnog privrednog sistema kad je u pitanju problematika na koju upućujete", kazali su iz Unije poslodavaca.

Oni navode da ovi podaci naglašavaju i koliki je značaj raspolaganja tačnom, preciznom statistikom koja mora predstavljati osnov i polaznu tačku za sve dublje analize, uključujući i onu po pitanju promjena u vezi sa zaposlenošću.

"Nažalost, u Crnoj Gori smo svjedoci da zvanični podaci Monstata odstupaju od onih kojima raspolažu Zavod za zapošljavanje (ZZZCG) i Poreska uprava, odnosno sada Uprave prihoda i carina. Primjer tome su i oni koje je UPCG pribavila od tadašnje Poreske uprave, a po kojima je na dan 24. aprila 2020. godine u Crnoj Gori bilo ukupno 35.870 privrednih subjekata (preduzetnici, mikro i MSP, velika preduzeća) u kojima je bilo zaposleno ukupno 139.482 lica. Sa druge strane, na dan 30. jun 2021. godine na evidenciji ZZZCG nalazila su se 55.703 nezaposlena lica što, u odnosu na stanje od 30. juna 2020. godine kada je broj nezaposlenih iznosio 41.890, predstavlja povećanje od 32,97%. Dalje, u prvom polugodištu 2021. godine na evidenciju Zavoda prijavilo se 24.281 lice (od toga prvi put 3.700 lica ili 15,24%, dok se 20.581 lica ili 84,76% ranije prijavljivalo), što je za 26,39% više nego u prvom polugodištu 2020. godine kada je broj prijavljenih lica iznosio 6.479. Radi boljeg uvida, treba navesti i razloge prestanka radnog odnosa koji pokazuju da najveći broj novoprijavljenih na Zavodu čine oni kojima je radni odnos prestao zbog isteka rada na određeno radno vrijeme (8.971 ili 36,95%), a potom slijede oni kod kojih je u pitanju zaključenje sporazuma sa poslodavcem o prestanku radnog odnosa (796 lica ili 3,28%)", saopštili su iz Unije poslodavaca.

Ono što daje svojevrsnu nadu u oporavak, kako navode iz UPCG, jeste informacija koja je nedavno saopštena iz Zavoda, a po kojoj je u Crnoj Gori krajem maja 2021. godine zaustavljen rast nezaposlenosti, te je u periodu nakon toga evidentirano smanjenje broja nezaposlenih čemu je pogodovala i ovogodišnja ljetnja turistička sezona.

Iz krize se ušlo u novu krizu, potrebne hitne mjere države

"Ne bi bilo dobru da u ovu kratku analizu ne uključimo i podatak koji je od tadašnje Poreske uprave UPCG pribavila početkom oktobra prošle godine, posebno jer je vrlo je slikovit s aspekta uticaju kovida-19 na poslovanje preduzeća. Dakle, po njemu, u Crnoj Gori je u periodu od 1. marta do 8. oktobra 2020. godine obrisano čak 760 privrednih subjekata. Sve navedeno vrlo jasno govori o veoma teškoj situaciji u kojoj se crnogorska privreda nalazi, ali i u kojoj se nalazila prije izbijanja epidemije kovid-19 i to usljed dobro poznatih problema na koje UPCG već godinama ukazuje a ova kriza ih je dodatno stavila u prvi plan i usložila. U najkraćem, kriza je dovela do ozbiljnih poremećaja za crnogorsku biznis zajednicu, uz posljedice koje su se snažno prelile i na tržište rada. Iz tog razloga, UPCG poručuje da podrška revitalizaciji poslovanja traži hitne i konkretne politike države koje će biti jednako snažne i na nacionalnom i lokalnom nivou", smatraju u UPCG.

Pojasniti najave u vezi sa porezom na dobit, dividendu i podizanje gotovine

Unije poslodavaca je na sjednici 4. oktobra pripremila set preporuka koje će uskoro uputiti Ministarstvu ekonomskog razvoja i Socijalnom savjetu, koji se dijelom naslanja i na predloženu poresku reformu - ukidanja doprinosa za zdravstveno osiguranje, uvođenje neoporezivog dijela zarade do 700 eura bruto, povećanje minimalne zarade na 450 eura, uz progresivno oporezivanje visokih zarada i dobiti kompanija.

"U UPCG cijenimo da je za uspjeh predloženih reformi neophodno izmijeniti regulativu i omogućiti sprovođenje suštinskih i sveobuhvatnih aktivnosti usmjerenih na eliminisanje dugogodišnjih problema u poslovanju", smatraju u ovoj asocijaciji.

Upravni odbor UPCG načelno podržava plan reforme zarada i troškova po osnovu zarade, uz spremnost da u partnerskom odnosu sa donosiocima odluka sagledavamo efekte koje će on imati na privredu i crnogorsko društvo u cjelini.

"Pretpostavka je da će najavljene mjere dati pozitivne efekte u suzbijanju sive ekonomije, ali puna održivost reforme, kao i crnogorskih preduzeća, moguća je samo ukoliko dođe do suštinskih i sveobuhvatnih aktivnosti usmjerenih ka suzbijanju svih njenih pojavnih oblika. Budući da Vlada još nije konkretizovala predloge koji se tiču reforme drugih poreza koji su takođe veoma značajni za crnogorske privrednike, a odnose se na porez na dobit, porez na dividendu i porez na podizanje gotovine, u ovom trenutku nije moguće na pravi način procijeniti uticaj ovog segmenta reformi po poslovanje", smatraju u UPCG.

Predložili su i da se istovremeno sa ovom reformom vrati rad nedeljom za trgovine, kao i da se prihvate njihovi raniji predlozi za suzbijanje zloupotrebe bolovanja.